

Levende geschiedenis

Erik Schilp

‘Het Zuiderzeemuseum brengt de geschiedenis tot leven’. Dit is een zin die geregeld terugkeert in de brochures en beleidsplannen van het museum. ‘Op Urk kunt u kennismaken met het leven uit 1905’. *Living History* wordt dit genoemd. *Levende geschiedenis*. Wij raken hier aan de kern van de problematiek die cultuurhistorische musea sinds jaar en dag bezighoudt, maar waar zelden een oplossing voor wordt gevonden. De geschiedenis leeft? Is dit romantiek, melancholie of sentimentaliteit? Als de geschiedenis leeft, is er dan ook dode geschiedenis? Te veel naar het verleden of de toekomst kijken leidt tot vertekening. Dat is best als dat bedoeld is als verstrooiing, maar als dat gebeurt met de pretentie van wetenschap en museologie zijn we op de verkeerde weg.

Door de geschiedenis levend te houden, zullen wij niet vergeten, en als wij niet vergeten, zullen wij ons leven beter kunnen begrijpen en inrichten. Niet alleen de logica klopt niet in deze redenering, maar ook de praktijk van alledag spreekt dit tegen. De geschiedenis is dat wat niet meer is, en de herinnering eraan is altijd subjectief. Geen historicus kan volledig objectief beschrijven wat er voor zijn tijd gebeurd is, en de meest objectieve weergave zal vervolgens weer subjectief worden beleefd door de persoon die er kennis van neemt. Het feit dat wij wereldwijd de verschrikkingen van de oorlogen en geweld proberen levend te houden door te herdenken heeft er nog nooit toe geleid dat nieuwe verschrikkingen niet plaatsvinden. Dat is niet zo vreemd want echt levend zijn herinneringen natuurlijk niet. Zij zijn een beschrijving, zoals in een spannend boek of in een film, en alleen zij die het hebben meegemaakt weten hoe het was, en dan ook alleen maar vanuit hun eigen, vaak getraumatiseerde, standpunt.

Geen historicus kan volledig objectief beschrijven wat er voor zijn tijd gebeurd is, en de meest objectieve weergave zal vervolgens weer subjectief worden beleefd door de persoon die er kennis van neemt.

Rowan Atkinson als Captain Blackadder, in de serie Blackadder Goes Forth, 1989. Levende geschiedenis met een knipoog.

Tegelijkertijd is de boosheid om ellendige zaken die gebeuren in het heden oprecht en echt. Dat komt niet door herinneringen aan vroeger, maar door betrokkenheid bij de leefomgeving van nu.

Dit geldt ook voor de pretentie van het levend houden van geschiedenis in een museum. De levende geschiedenis op Urk in het Zuiderzeemuseum geeft een beeld dat in de verste verte niet klopt met de toenmalige realiteit. Het stinkt er niet, mensen hebben geen honger, men ziet geen ziekte, geen dood, geen armoede en geen rotte tanden. Alles is pais en vree. Goedgevoede mensen vertellen verhalen over vissersmannen en Hollands glorie. Ditzelfde manco ziet men in het hele openluchtmuseum. Het is een platte ansichtkaart met de pretentie van geschiedenis. Maar behalve de stenen, het hout en de dakpannen van de huisjes is er niets historisch aan. Het is een museum in 2007, een plek waar mensen samenkomen die nu leven, denken en voelen. Wil je die mensen inspireren, dan zul je vanuit die huidige wereld je verhaal moeten vertellen.

Het openluchtmuseum van het Zuiderzeemuseum is een prachtige idylle. Je kunt er heerlijk wandelen en genieten van de magnifieke uitzichten over het IJsselmeer. Je krijgt er het idee dat het leven je toelacht. Daar is natuurlijk niets mis mee. Er zijn te weinig plaatsen waar dat gevoel kan worden beleefd. Dat gevoel moeten we koesteren en bewaren. Het is echter de pretentie dat dit een afspiegeling is van vroeger waar wij bezwaar tegen maken. Het dorpje van het museum is niet voor iedereen hetzelfde. De toerist beleeft het heel anders dan een zeventigjarige Volendammer, terwijl de jeugd er weer anders naar kijkt. Het krijgt pas echt betekenis als er verdieping in wordt aangebracht, als er contrast is, verrassing, verbazing en ontsteltenis. Als er meer verdieping was geweest in dat andere paradijs, dan had die slang waarschijnlijk geen poot aan de grond gekregen bij de naïeve Eva.

Dit is geen pleidooi voor het afschaffen van de geschiedenis. Integendeel. Het is een poging de geschiedenis haar juiste plaats te geven. Mensen zullen altijd meer betrokken zijn bij het nu dan bij het toen. De ervaring van het nu is namelijk veel intenser, zelfs bij het voelen van emotie over het toen. Hoop is voor de toekomst en het verleden is er voor een context. Het museum kan keuzes maken in welke context het aanbiedt en hoe het dat vormgeeft. Daarmee brengt het die broodnodige verdieping aan in die platte ansichtkaart die het museum op het eerste gezicht is. Een hedendaagse tentoonstelling over internationale migratie van nu, afgezet tegen de migratie van toen, is vele malen interessanter dan een tentoonstelling over de migratie van toen. Als we laten zien hoe de abstractie in de moderne Nederlandse ontwerpen en vormgeving

'Levende' geschiedenis of reenactment.

Volwassen mannen spelen oorlogen na ...

al een thema was bij de ontwikkeling van streekdracht, dan trekken we veel meer bezoekers dan bij het tonen van streekdracht als een uiting van een verloren cultuur.

Behalve context kan een museum op deze manier ook tegenwicht bieden aan het misbruiken van de geschiedenis om valse sentimenten te voeden. Zoals het Zuiderzeemuseum ooit het product was van nationalistische tendensen, zo wordt het roemruchte Hollandse verleden opnieuw gebruikt om ons identiteit te geven. Een valse identiteit, want we zijn slechts wat we zijn. We zullen nooit meer zijn zoals vroeger, want anders waren we dat nog wel geweest. We kunnen wel iets anders worden. Daarvoor moeten we naar de toekomst kijken, discussie voeren en blijven inspireren, maar 'die goede oude tijd' komt nooit meer terug. Een museum voor nationale geschiedenis is dus een gemiste kans voor een beter Nederland. Het zal een goede discussie alleen maar in de weg staan en hinderen met valse sentimenten. Het oorspronkelijk idee vanuit liberale hoek voor een centrum voor maatschappij, politiek en geschiedenis was vele malen beter dan het gedrocht uit de pen van de neo-nationalisten Verhagen en Marijnissen.

We zullen nooit meer zijn zoals vroeger, want anders waren we dat nog wel geweest.

Het Zuiderzeemuseum zet een punt achter zijn bestaan als cultuurhistorisch museum en zal, met de grootst mogelijke zorgvuldigheid, een modern museum worden dat thema's van nu presenteert in een context van vroeger. Dat proces van verandering begint al met de tentoonstelling 2MOVE migratie + video, maar krijgt pas echt tractie als op 3 april 2008 de manifestatie De Afrekening begint. Joep van Lieshout rekt af met het onderscheid tussen heden en verleden. Dick Hauser met de levende geschiedenis. Studio Job met de maximalisering van de geschiedenis en Alexander van Slobbe met de sentimentaliteit van klederdracht. Keso Dekker rekt af met het taboe van de volkscultuur, Jan Tichelaar met het taboe van afstoten van collectie en Ida van der Lee met het taboe van afbraak. Herman Brusselmans rekt af met cultuur en wijzelf rekenen af met het verleden, samen met nog een twintigtal kunstenaars, museumdirecteuren, conservatoren, theatermakers, modeontwerpers, vormgevers, wetenschappers, beleidsmakers, auteurs en representanten uit het bedrijfsleven. Het is mooi geweest. Tijd voor iets nieuws. Want elk moment in het nu is straks al verleden tijd. Dus: de geschiedenis is dood, leve de geschiedenis. Laat dat de slogan zijn van het museum, elke dag weer.